

Sygn. akt VII U 2891/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2019r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Stachurska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 2 października 2019 roku w Warszawie

sprawy A. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o zwrot nienależnie pobranej renty socjalnej

na skutek odwołania A. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

z dnia 4 marca 2019r., znak: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, że A. M. nie jest zobowiązana do zwrotu renty socjalnej za okres od 1 stycznia 2018r. do 31 stycznia 2018r. w kwocie 840,00 zł (osiemset czterdzieści złotych).

UZASADNIENIE

A. M. w dniu 8 kwietnia 2019r. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 4 marca 2019r., znak: (...) zobowiązującej ją do zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej za styczeń 2018r.

Odwołująca w treści odwołania wskazała, że w okresie, za który została zobowiązana do zwrotu renty socjalnej, korzystała z urlopu macierzyńskiego, w trakcie którego nie podejmowała żadnej pracy zarobkowej, a wszelkie przychody, jakie wówczas uzyskała, pochodzą z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przy tym podkreśliła, że w okresie od 6 listopada 2017r. do 30 stycznia 2018r., przez trzy miesiące od narodzin dziecka, ZUS nie wypłacał jej należnego zasiłku macierzyńskiego. Dopiero po interwencji działu kadr z jej zakładu pracy organ rentowy wypłacił zaległe świadczenie w dniu 30 stycznia 2018r. i tym działaniem spowodował ryzyko utraty świadczenia rentowego. Zdaniem odwołującej, gdyby zasiłek macierzyński był wypłacany terminowo co miesiąc, to nie doszłoby do przekroczenia limitów. W takiej sytuacji, jaka zaistniała i którą szczegółowo opisała, uznała, że niedopuszczalne jest, aby ponosiła negatywne konsekwencje pomyłek lub opieszałości organu rentowego (odwołanie A. M., k. 2-3 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołania, a uzasadniając swe stanowisko wskazał, że z akt sprawy wynika, że A. M. w styczniu 2018r. otrzymała świadczenie z tytułu ubezpieczenia chorobowego w kwocie przekraczającej dopuszczalny przychód. ZUS zobowiązał więc odwołującą do zwrotu kwoty 840,00 zł brutto, ponieważ nienależnie pobrane świadczenie podlega zwrotowi w kwocie brutto obejmując kwotę świadczenia faktycznie wypłaconego wnioskodawczyni, zwiększoną o kwotę podatku dochodowego od osób fizycznych, odprowadzaną przez organ rentowy. W ocenie organu rentowego odwołanie nie wnosi do sprawy niczego

nowego, co pozwoliłoby na zmianę decyzji i uwzględnienie odwołania (odpowiedź na odwołanie z dnia 7 maja 2019r., k. 14 a.s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. M. jest uprawniona do renty socjalnej od dnia 1 października 2003r. (decyzje organu rentowego z dnia: 1 października 2003r., 31 marca 2006r. i 26 marca 2009r., k. 4, 18 i 48 a.r.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 9 marca 2017r., znak: (...), zawiesił wypłacanie renty socjalnej na okres pięciu miesięcy od dnia 1 marca 2017r. do dnia 31 lipca 2017r. z uwagi na uzyskiwane przez odwołującą przychody z tytułu zatrudnienia w Fundacji (...) z siedzibą w W. w okresie od stycznia do lipca 2017r. Jej wynagrodzenie w 2017r. wyniosło: 2.838,60 zł za styczeń, 2.838,60 zł za luty, 4.932,00 zł za marzec, 4.932,00 zł za kwiecień, 4.932,00 zł za maj, 4.797,52 zł za czerwiec oraz 3.011,96 zł za lipiec. Nadto odwołująca była zatrudniona w Fundacji (...) z siedzibą w W. na podstawie umowy cywilnoprawnej. Z tego tytułu uzyskała przychód w kwotach: 210,00 zł za kwiecień 2017r., 240,00 zł za maj 2017r. oraz 270,00 zł za czerwiec 2017r. (decyzja organu rentowego z dnia 9 marca 2017r., k. 113 a.r., zaświadczenie Fundacji (...) z dnia 18 lutego 2018r., k. 127 a.r., zaświadczenie Fundacji (...) z dnia 27 lutego 2018r., k. 129 a.r.).

Decyzją z dnia 26 lipca 2017r., znak: (...) organ rentowy wznowił A. M. wypłatę świadczenia rentowego od dnia 1 sierpnia 2017r. Wysokość renty socjalnej została ustalona na kwotę 840,00 zł brutto miesięcznie, zaś termin płatności na 15-ty dzień miesiąca (decyzja organu rentowego z dnia 26 lipca 2017r., k. 119 a.r.). Po 1 sierpnia 2017r. odwołująca była niezdolna do pracy, a potem urodziła dziecko. ZUS wypłacił jej w związku z tym:

- 2.234,68 zł brutto (1.832,68 zł netto) w dniu 16 września 2017r., tytułem zasiłku chorobowego za okres od dnia 1 sierpnia 2017r. do dnia 23 sierpnia 2017r.;

- 1.360,24 zł brutto (1.115,24 zł netto) w dniu 3 października 2017r., tytułem zasiłku chorobowego za okresy: od dnia 24 sierpnia 2017r. do dnia 31 sierpnia 2017 r. oraz od dnia 1 września 2017r. do dnia 6 września 2017r.;

- 2.720,48 zł brutto (2.230,48 zł netto) w dniu 6 października 2017r., tytułem zasiłku chorobowego za okresy: od dnia 7 września 2017r. do dnia 30 września 2017r. oraz od dnia 1 października 2017r. do dnia 4 października 2017r.;

- 1.360,24 zł brutto (1.115,24 zł netto) w dniu 30 października 2017r., tytułem zasiłku chorobowego za okres od dnia 5 października 2017r. do dnia 18 października 2017r.;

- 1.651,72 zł brutto (1.354,72 zł netto) w dniu 27 listopada 2017r., tytułem zasiłku chorobowego za okresy: od dnia 19 października 2017r. do dnia 31 października 2017r. oraz od dnia 1 listopada 2017r. do dnia 4 listopada 2017r.;

- 6.840,24 zł brutto (5.609,24 zł netto) w dniu 30 stycznia 2018r., tytułem zasiłku macierzyńskiego za okresy: od dnia 5 listopada 2017r. do dnia 30 listopada 2017r., od dnia 1 grudnia 2017 r. do dnia 31 grudnia 2017r. oraz od dnia 1 stycznia 2018r. do dnia 31 stycznia 2018r. (karta zasiłkowa za okres od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia 26 czerwca 2018r., k. 133 a.r. oraz karta zasiłkowa za okres od dnia 1 stycznia 2000r. do dnia 28 lutego 2019r., k. 152 a.r., wydruk z konta bankowego odwołującej z dnia 3 kwietnia 2019r., k. 5 a.s.).

W dniu 4 marca 2019r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wydał decyzję, znak: (...) w której stwierdził, że odwołująca pobrała nienależnie świadczenie za okres od dnia 1 stycznia 2018r. do dnia 31 stycznia 2018r. w łącznej kwocie 840,00 zł i jest zobowiązana do jego zwrotu (decyzja organu rentowego z dnia 4 marca 2019r., k. 156 a.r.).

Powyższy stan faktyczny, który nie był sporny między stronami, Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego oraz złożonych przez odwołującą oceniając, że ich wiarygodność nie budziła wątpliwości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie A. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 4 marca 2019r. podlegało uwzględnieniu.

Rozpoznanie sprawy w rozpatrywanym przypadku nastąpiło na posiedzeniu niejawnym. Taką możliwość daje art. 148¹ § 1 k.p.c. (Dz. U. z 2019r., poz. 1460), który przewiduje, że sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, Sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. W przedmiotowej sprawie okoliczności faktyczne nie były w sprawie sporne, a zatem nie zachodziła potrzeba przeprowadzania dowodów. Spór dotyczy jedynie prawa. Ponadto strony nie wniosły o przeprowadzenie rozprawy. W tych okolicznościach Sąd na podstawie powołanego przepisu ocenił, że wyznaczenie rozprawy nie jest konieczne, co w konsekwencji pozwoliło na rozpoznanie sprawy i wydanie rozstrzygnięcia na posiedzeniu niejawnym.

Dokonując analizy stanowiska ubezpieczonej Sąd ocenił, że istnieją podstawy do zmiany zaskarżonej decyzji. Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (tekst jedn. Dz. U. z 2018r., poz. 1340), prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego (ust. 1). Za taką działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się zatrudnienie, służbę, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej (ust. 2). Za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego (ust. 4). Prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody, o których mowa w ust. 1-5a, w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych (ust. 6). Osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. Powiadomienie następuje w formie pisemnego oświadczenia. W przypadku gdy składki na ubezpieczenia społeczne są odprowadzane przez płatnika składek, osoba pobierająca rentę socjalną jest obowiązana do przedstawienia zaświadczenia albo oświadczenia określającego kwotę przychodu (ust. 7).

Jeśli chodzi zaś o kwestie dotyczące zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej, to ustawa o rencie socjalnej nie zawiera regulacji w tym zakresie. Art. 15 tej ustawy odsyła w tym zakresie do art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2018r., poz. 1270), zwanej dalej „ustawą emerytalną”. Wymieniony przepis wskazuje, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu (ust. 1). Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2).

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu (ust. 3).

W rozpatrywanej sprawie nie było kwestionowane przez odwołującą, że w styczniu 2018r., w wyniku wypłaty przez ZUS zasiłku macierzyńskiego, doszło do sytuacji, w której przychód, jaki osiągnęła, przekroczył kwotę, o jakiej mowa w art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej. W związku z tym renta socjalna w kwocie 840,00 zł brutto, jaką odwołująca uzyskała w ww. miesiącu, była świadczeniem nienależnym. Dla rozstrzygnięcia sporu, jaki zarysował się między stronami, kluczowe było jednak rozstrzygnięcie, czy istnieją podstawy do oceny, że jest ono świadczeniem nienależnie

pobranym i czy istnieją podstawy do zwrotu przez odwołującą tego świadczenia. Orzecznictwo dotyczące zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych rozróżnia "świadczenie nienależne" od "świadczenia nienależnie pobranego" a więc pobranego przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu jej świadomości co do zasadności pobierania świadczenia, w tym w szczególności działanie w złej wierze, z premedytacją. Przyjęte jest, że takie cechy działania są istotne przy ocenie obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego wypłaconych mu nienależnie świadczeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 200 r., I UK 161/05). Dla ustalenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, decydujące znaczenie ma świadomość i zamiar ubezpieczonego, który pobrał świadczenie w złej wierze (wyrok Sądu Najwyższy w wyroku z dnia 24 listopada 2004 r., I UK 3/04). Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 1977r., II UR 5/77; z dnia 16 lutego 1987r., URN 16/87; z dnia 4 września 2007r., I UK 90/07; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2013r., III AUa 365/13). Przy czym w orzecznictwie podkreśla się, iż ochrona ubezpieczonego w tym zakresie nie ma miejsca w przypadku świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego lub innego bezprawnego działania ubezpieczonego w celu uzyskania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Świadczenia wypłacone w takiej sytuacji podlegają zwrotowi w trybie przepisów dotyczących ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1997 r., II UKN 128/97). Powołane wyżej orzecznictwo sądowe pozwala na przyjęcie, że za nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej uważa się takie, które zostało wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 5 lutego 2014r., III AUa 1061/13).

Sąd zważył, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy odwołująca nie miała żadnego wpływu na fakt wypłaty jej świadczenia, które spowodowało, że renta socjalna za styczeń 2018r. okazała się świadczeniem nienależnym. Wypłata została dokonana przez ZUS w dniu 30 stycznia 2018r. i obejmowała kwotę skumulowaną za prawie trzymiesięczny okres. Odwołująca o takiej kumulacji wcześniej nie mogła wiedzieć, a zarazem nie mogła spodziewać się, że organ rentowy dokona wypłaty świadczenia zaległego, należnego za kilkumiesięczny okres. To sprawia, że nie można przypisać jej winy, a nawet złej woli. Niewątpliwie ustawodawca nałóżł na pobierającego rentę socjalną obowiązek powiadomienia o osiągnięciu przychodu powodującego zawieszenie prawa do świadczenia, każdorazowo istotne jest jednak rozważenie, czy wskutek własnego zaniechania określona osoba pobrała świadczenia w nienależnej wysokości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2012r., I UK 451/12).

W rozpatrywanej sprawie odwołująca nie miała możliwości poinformowania organu rentowego o tym, że osiągnięty przez nią przychód będzie uzasadniał zawieszenie prawa do przysługującego jej świadczenia rentowego. Wynika to z dwóch okoliczności. Po pierwsze, jak już zostało wskazane, odwołująca w tym okresie, którego dotyczy spór, urodziła dziecko i korzystała z urlopu macierzyńskiego. Powinna więc otrzymywać zasiłek macierzyński, ale to świadczenie od daty porodu do 30 stycznia 2018r. nie zostało jej ani razu wypłacone. Odwołująca za pośrednictwem zakładu pracy podejmowała w tej sprawie interwencje, ale nie wiedziała kiedy i w jakiej kwocie ZUS dokona wypłaty ww. świadczenia. Nie miała zatem możliwości, by powiadomić z wyprzedzeniem organ rentowy o tym, że przychód, który osiągnęła w styczniu 2018r. na skutek wypłaty skumulowanego zasiłku macierzyńskiego, przekroczy kwotę, na jaką wskazuje art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej. Inaczej przedstawia się sytuacja wówczas, gdy pobierający rentę socjalną świadczy pracę i z tego tytułu, w ustalonych z wyprzedzeniem terminach, pobiera wynagrodzenie w wysokości stałej bądź przynajmniej możliwej do ustalenia w przybliżeniu. A. M. z racji tego, że w ostatnich miesiącach 2017r. oraz na początku roku 2018 nie zarabkowała, bo najpierw była niezdolna do pracy, a potem urodziła dziecko, w opisanej sytuacji się nie znajdowała. Oczywiście, gdyby zasiłki chorobowy i macierzyński były jej wypłacane w takich terminach, jak powinny, to miałyby możliwość wywiązania się z obowiązku, który nakłada na nią ustawa. Jednak z racji tego, że zasiłek macierzyński za prawie trzymiesięczny okres został jej wypłacony po raz pierwszy dopiero 30 stycznia 2018r., A. M. nie miała takiej możliwości. Po drugie, renta socjalna była jej wypłacana do 15 dnia danego miesiąca. Za styczeń 2018r. została jej więc przekazana w połowie tego miesiąca, natomiast wypłata zasiłku macierzyńskiego została dokonana w dniu 30 stycznia 2018r., a więc dwa tygodnie później. W związku z tym odwołująca nie miała realnej możliwości, by organ rentowy powiadomić o osiągnięciu w styczniu 2018r.

przychodu, który powinien powodować zawieszenie prawa do renty socjalnej. Brak takiej możliwości nie był przez nią spowodowany. Nastąpił w wyniku działań ZUS, w związku z czym odwołująca nie może ponosić negatywnych konsekwencji. Skoro nie mogła poinformować organu rentowego, że dodatkowa kwota uzyskana przez nią z tytułu wypłaty zasiłku macierzyńskiego spowoduje przekroczenie górnej granicy przychodu, to świadczenie jakie pobrała za styczeń 2018r. nie może zostać ocenione jako nienależnie pobrane. Odwołująca niewątpliwie nie działała w złej wierze i nie pobrała renty socjalnej z premedytacją i ze świadomością nienależności świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł o zmianie decyzji tak, jak w sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

(...)